

MASARYKOVA UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra výchovy ke zdraví

Sourozenecké a rodinné konstelace

Bakalářská práce

Brno 2011

Vedoucí práce:

PhDr. Jitka Reissmannová

Autor práce:

Kateřina Tábořská

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, s využitím pouze citovaných literárních pramenů, dalších informací a zdrojů v souladu s Disciplinárním řádem pro studenty Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a se zákonem č.121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V Jemnici dne 14. 4. 2011

Kateřina Tábořská

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní PhDr. Jitce Reissmannové za vstřícný přístup a cenné připomínky při odborném vedení mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod	6
1. SOUROZENECKÉ KONSTELACE	7
1.1 Vymezení pojmu sourozenecké konstelace	7
1.2 Sourozenectví	7
1.3 Ovlivňuje pohlaví a věk jednotlivých dětí sourozeneckou konstelaci?	9
2. ZÁKLADNÍ TYPY SOUROZENECKÝCH KONSTELACÍ	11
2.1 Prvorozené dítě	11
2.1.1 Charakteristické rysy prvorozených dětí	12
2.1.2 Prvorození a sourozenecké konstelace	14
2.2 Druhorozené a prostřední dítě	15
2.2.1 Charakteristické rysy prostředních dětí	15
2.2.2 Prostření dětí a sourozenecké konstelace	17
2.3 Nejmladší dítě – „Benjamínek“	18
2.3.1 Charakteristické rysy „benjamínků“	19
2.3.2 Nejmladší děti a sourozenecké konstelace	20
2.4 Jedináček	21
2.4.1 Charakteristické rysy jedináčků	22
2.4.2 Jedináčci a sourozenecké konstelace	24
3. SOUROZENECKÉ KONSTELACE A MANŽELSTVÍ	25
3.1 Úvod do problematiky	25
3.2 Která pořadí narození se k sobě nejlépe hodí?	26
3.3 Která pořadí narození se k sobě nejméně hodí?	27
3.4 Pořadí narození není v manželství to nejdůležitější	28
4. RODINNÉ KONSTELACE	29
4.1 Definice rodiny	29
4.2 Rodinné konstelace	30
4.2.1 Základní pilíře a princip rodinných konstelací	31
5. EMPIRICKÁ ČÁST	33
5.1 Úvod do výzkumu a jeho cíl	33
5.2 Stanovení hypotéz	33
5.3 Dotazníkové šetření	34
5.4 Prezentace a vyhodnocení získaných dat	34
5.5 Závěry výzkumného šetření	44

Závěr	46
Resumé	47
Summary	47
Seznam použité literatury:	48
Seznam příloh:	50
Přílohy	51

Úvod

Sourozenecké a rodinné konstelace je téma, které se týká každého z nás. Všichni máme rodiče, sourozence či děti, a proto je dobré vědět, jak může pořadí narození ovlivnit naše charakterové vlastnosti či výběr partnera. Mnoho lidí si možná ani nepomyslí, že to, zda jsme se narodili první, druhí nebo mezi dalšími sourozenci, má velký vliv na osobnost člověka. Sourozenecké konstelace můžeme zařadit mezi psychosociální determinanty zdraví, které ovlivňují psychické a sociální zdraví jedince. Proto jsem si toto téma vybrala jako námět mé bakalářské práce.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. První teoretická část mé práce obsahuje čtyři kapitoly. První kapitola vymezuje pojem sourozenecké konstelace a sourozenectví, další kapitola se věnuje základním typům sourozeneckých konstelací. Třetí kapitola popisuje, jak pořadí narození ovlivňuje partnerské vztahy. Poslední kapitola teoretické části charakterizuje rodinu a metodu rodinných konstelací. Druhá část bakalářské práce je zaměřena prakticky. Pomocí dotazníkového šetření zjišťuji, do jaké míry je pořadí narození opravdu spjato s charakterovými vlastnostmi jedince udávaných v literatuře a jak počet sourozenců ovlivňuje počet plánovaných dětí.

Byla bych ráda, kdyby napsání této práce bylo přínosné nejen pracovníkům a studentům Masarykovy univerzity, ale všem lidem, kteří se s mojí prací v budoucnu setkají. V této práci jsou sepsány pouze základní informace k této problematice, protože téma sourozeneckých konstelací je velmi rozsáhlé a existuje mnoho odborných publikací či internetových odkazů. V mé práci čerpám i z populárních internetových magazínů, které sice neobsahují tak věrohodné informace jako odborné publikace, ale mnohdy rozšiřují pohled na danou problematiku a jsou snáze dostupnými zdroji pro širokou veřejnost.

1. SOUROZENECKÉ KONSTELACE

Tato úvodní kapitola nás seznamuje s pojmem sourozenecké konstelace. Dále vymezuje, co je sourozenectví a jak nás tento sourozenecký vztah v dětství i v dospělosti ovlivňuje.

1.1 Vymezení pojmu sourozenecké konstelace

Sourozenecké konstelace vyjadřují pořadí narození, v němž se sourozenci narodili. Ačkoli slovní spojení „sourozenecké konstelace“ může odkazovat na astrologii, tak se v žádném případě nejedná o postavení hvězd či věštění z karet. Tato problematika je známá už od počátku století, ale teprve posledních pětadvacet let jí byla věnována větší pozornost a byla podrobena serióznímu výzkumu. Pořadí narození nesporně ovlivňuje naši osobnost, náš vztah k okolí, ovlivňuje také výběr partnera či výběr povolání (Leman, 2000).

Ve své bakalářské práci se zaměřím na čtyři základní typy sourozeneckých konstelací, kterými jsou:

- ✓ Prvorozené děti
- ✓ Druhorozené a prostřední děti
- ✓ Nejmladší děti
- ✓ Jedináčci

1.2 Sourozenectví

Sourozenectví je vztah, který ovlivňuje všechny zúčastněné osoby. Sourozenci mají tu velkou výhodu, že celé dětství a dospívání prožívají trénink různých způsobů vzájemného sociálního chování. Podle pořadí narození se děti učí přizpůsobovat se jeden druhému, hájit se před sebou, trpět se, dělit se, prohrávat, ale také vzájemně se ctít a držet spolu. Tento sociální trénink je nenahraditelný a

sourozenci mohou z této prodělané zkušenosti těžit celý život (Prekopová, 2009).

Sourozenectví a život v sourozenecké skupině je vydatná životní příprava na vlastní rodičovství. Nikde jinde nemůže dítě získat tolik podnětů, zkušeností a pozitivní motivace pro rodinný život. Sourozenecká skupina také silně ovlivňuje počet dětí, které si přejeme v dospělosti mít. Ti, kdo jsou z více dětí, nejen zpravidla více dětí plánují, ale také je přijímají s menšími obavami a umějí se s nimi lépe výchovně poradit než ti, kdo sourozenecké zkušenosti neměli. Jako by manželé, kteří sami vyrostli v početnějších rodinách, chtěli svým dětem dopřát to, co sami v dětství zažili a co hodnotí jako přínos pro život (Matějček, 1986).

Vztahy mezi sourozenci mohou být přínosem i břemenem. Sourozenci, kteří mají mezi sebou pevný vztah už od dětství, si většinou tento vztah uchovávají i v dospělosti. Tito sourozenci jsou si v dospělosti největší oporou a sdílejí společné vzpomínky na dětství a mládí. Ovšem ne vždy je vztah mezi sourozenci pouze kladný, existují rodiny, v nichž se sourozenci odcizí nebo rozhádají a leckdy k sobě nenajdou cestu ani v dospělosti. Často kvůli žárlivosti či revnivosti pocházející z dětských let (Pro ženy [online] 2011).

Sourozenecké vztahy v dětství i v dospělosti v každém případě ovlivňují jejich rodiče, kteří by měli ve výchově respektovat a dodržovat pořadí narození dětí nezávisle na pohlaví či nadání. Pozice mezi sourozenci se liší podle práv a povinností dětí. Logicky má starší více povinností, ale také více práv pro samostatnost než mladší sourozenec (Prekopová, 2001). Pokud rodiče jednoho ze sourozenců viditelně preferují na úkor druhého nebo ostatních, pocity žárlivosti a ukřivděnosti mohou ve velké míře poznamenat sourozenecké vztahy navždy (Pro ženy [online] 2011).

1.3 Ovlivňuje pohlaví a věk jednotlivých dětí sourozeneckou konstelaci?

Pohlaví i věk jsou dvě zřetelné proměnné v konstelaci každé rodiny. **Věkový odstup** mezi jednotlivými dětmi neboli to, kdy se které dítě narodí, může do značné míry ovlivňovat sourozenecké vztahy (Leman, 2000).

Novák (2007) ve své publikaci uvádí, že optimálním věkovým rozdílem mezi sourozenci jsou tři roky. Řada lidí se proto snaží mít děti s dvouletým až tříletým odstupem, ale to se jen zřídka podaří naplnit. Spíše se setkáváme s nejrůznějšími mezerami ve věkovém odstupu mezi dětmi, které mohou vytvářet i „druhou rodinu“. Tato druhá rodina vzniká obvykle, kdykoli se objeví mezera pěti a více let mezi dětmi (Leman, 2000). Takové děti pak často vyrůstají jako dvě samostatné jednotky, nikoli skupina (Novák, 2007).

Jak může vypadat „druhá rodina“ znázorňuji na tomto vzorci rodiny (Leman, 2000).

Rodina

1. dítě – chlapec 14 let

2. dítě – dívka 13 let

3. dítě – chlapec 6 let

4. dítě – dívka 5 let

Přerušovaná čára ukazuje nevyhnutelné rozdělení v této sourozenecké konstelaci. Mezera sedmi let mezi druhorozeným a třetím narozeným dítětem vytváří situaci, která může lehce vést k tomu, že se u třetího narozeného chlapce projeví tendence prvorozeného (Leman, 2000).

Pohlaví sourozenců může také do velké míry ovlivnit sourozenecké konstelace. Pro vznik rivalitních postojů mezi sourozenci bývá nebezpečné tzv. výsadní postavení, to je například

jediný syn mezi dcerami nebo jediná dcera mezi chlapci (Novák, 2007).

Narodí-li se do rodiny s jedním dítětem sourozenec stejného pohlaví, posiluje se buď ženský anebo mužský fenomén v rodině. Pokud jsou sourozenci opačného pohlaví, pozornost rodičů bývá rozložena rovnoměrněji (Mladá žena [online] 2011).

Leman (2000) ve své knize uvádí vzorec rodiny s výsadním postavením, kde žijí čtyři chlapci a jedno děvče.

Rodina

1. dítě – chlapec 16 let
2. dítě – chlapec 14 let
3. dítě – chlapec 12 let
4. dítě – dívka 11 let
5. dítě – chlapec 9 let

Dívka, která se narodila jako čtvrtá v pořadí, bude pro rodiče jejich princezničkou. Po třech chlapcích se přirozeně stala ona tátovým i máminým miláčkem, a proto i poslední nejmladší narozený chlapec, bude trpět pod vlivem malé „princezničky“. Nejmladšímu chlapci se pravděpodobně nedostane takové pozornosti, která se obvykle benjamínkovi věnuje, protože rodiče už mají tři chlapce, ale holčičku jen jednu a ta pochopitelně strhne všechn zájem na sebe (Leman, 2000).

Tato ukázka je jen jeden případ za všechny, který ukazuje, jak může pohlaví dítěte ovlivnit konstelaci rodiny. Leman (2000) dále ve své publikaci uvádí: „*Jakmile odlišnost pohlaví vyzvedne jedno z dětí do popředí, má to zásadní vliv na dítě věkově před ním, případně těsně po něm.*“ (Leman, K., 2000, s. 32)

2. ZÁKLADNÍ TYPY SOUROZENECKÝCH KONSTELACÍ

Druhá kapitola nás seznamuje s jednotlivými typy sourozeneckých konstelací a dále uvádí přehlednou charakteristiku prvorozených, druhorozených a nejmladších dětí a dětí jedináčků.

2.1 Prvorozené dítě

První fotografie dítěte, první slova, první krůčky, první zoubek, první den ve školce ... i takto lze charakterizovat prvorozené dítě z pohledů rodičů (Prekopová, 2009).

Prvorozené dítě přichází, ve většině případů, na svět jako splnění dlouho vznášeného přání a dovršení štěstí manželů je tak dokonalé. Rodiče ale mohou být z narození dítěte a jeho výchovy poněkud nejistí (Prekopová, 2009). Dalo by se říci, že prvorozené děti jsou jako pokusní králíci, na nichž se rodiče učí vychovávat své děti. U prvorozeného dítěte je všechno mimořádně důležité a už samotné těhotenství matky je naplněno očekáváním. Mladí rodiče jsou plni velkolepých nadějí, když se připravují na tu radostnou událost, vybírají jméno, barvu stěn do dětského pokoje, kupují dětské oblečení a hračky. Není pochyb, že každá rodina to s narozením prvorozeného dítěte trochu přehání (Leman, 2000).

Prvorozené dítě má post nejstaršího dítěte v rodině a to do té doby, než je sesazeno z trůnu mladším sourozencem. Nejstarší děti většinou špatně snáší příchod nového člena rodiny. Budí přece „jedináčkovský zájem“ a mají všechny jeho výhody, a pak jsou ze dne na den konfrontovány s novou, náročnou realitou. Prvorozené dítě si říká, že nic neprovedlo a je takto trestáno. Trestem myslí odepření výlučného zájmu pouze jeho osobě. Nejstarší děti žárlí na své mladší sourozence, protože oni sami jsou odsunutí na druhou kolej a všechn zájem je směřován na mladší dítě (Novák, 2007).

Často se tyto děti chovají jak malé: napodobují své mladší sourozence, zhorší se úroveň řeči, objeví se problémy se

sebeobsluhou. Tyto příznaky se označují jako regrese neboli návrat na nižší, již překonané vývojové období (Novák, 2007).

Dítě, které bylo donedávna pomyslným princem nebo princeznou, se náraz cítí zavrženo. Nic neprovedlo a najednou svou pozici ztratilo kvůli někomu, kdo je objektivně méně výkonný. Takové sesazení z trůnu a zejména jeho následky nemusí vždy probíhat tragicky ani mimořádně dramaticky. Každé dítě má jinou povahu a jinak se s příchodem dalšího potomka vyrovná. Ovšem je důležité, aby rodiče byli osvícení a žárlivost nejstaršího potomka pochopili a přiměřeně ho konejšili. Nabízí se možnost transformovat ohrožení nejstaršího dítěte na ochranné sklony (Novák, 2007).

2.1.1 Charakteristické rysy prvorozených dětí

Dle Lemana (2000) je typickým rysem prvorozených dětí perfekcionismus a vážnost. Pro prvorozené dítě je život velká a vážná věc. Většinou nemá rádo překvapení, prvorození chtějí vědět, co se kde a kdy bude dít. Jde jim o to, aby vše bylo dobře zorganizováno a provedeno včas a bez chyby.

Dalším charakteristickým rysem je zbytnělý pocit zodpovědnosti. Na nejstarší sourozence jsou často kladeny vyšší úkoly jak v práci pro rodinu, tak i v péči o sourozence a v jejich kontrole (Novák, 2007), proto se u nich v dospělosti většinou projevují pečovatelské a opatrovnické sklony – jako pozůstatky toho, že kdysi pečovali o své mladší sourozence (Mladá žena [online] 2011). Prvorození vám často řeknou, že museli poslouchat jako hodiny a že jejich mladší bratři a sestry už to potom měli lehčí. Skoro v každé rodině platí, že s každým dalším dítětem, které přijde do rodiny, se disciplína a režim v rodině oslabují. Kromě toho, že si prvorození užijí disciplíny ze všech dětí nejvíce, dostávají také nejvíce práce. Když je v rodině potřeba něco udělat, zavolají rodiče nejčastěji nejstarší dítě. To umí věci vyřídit ze všech dětí nejlépe. Ovšem nejvíce si prvorození dospělí stěžují na to,

jak museli hlídat své mladší sourozence, když si chtěli hrát se svými kamarády (Leman, 2000).

Běžným rysem prvorozeného člověka je také sebedůvěra pramenící z toho, že ho už od dětství dospělí v jeho okolí brali vážně, a on to věděl. Není proto udivující, že to prvorození tak daleko dotáhnou a že později často zaujímají vedoucí postavení (Leman, 2000).

Podle Adlera se prvorozené dítě brzy naučí samostatnosti, je ambiciózní a náročné nejen na sebe, ale také na své okolí. Prvorození sourozenci mají sklon poroučet a velet, někdy to ovšem přeženou a ve své dominanci mohou být až agresivní a prchlivé. Někdy také moralizují a manipulují (Maminka [online] 2011).

Dle Lemana (2000) jsou prvorození dospělí známí svojí tolerancí, trpělivostí, cílevědomostí, systematičností a svědomitostí a také velkou schopností soustředit se. Ovšem dále uvádí, že popis prvorozených samozřejmě není tak jednoduchý.

Leman (2000) uvádí dva typy prvorozených: **prvorození vstřícní a agresivní**. První typ vstřícného prvorozeného chce za každou cenu udělat všem kolem sebe radost, je spolehlivý a svědomitý. Vstřícní prvorození často přitahují „velké bílé žraloky“, kteří si z nich sem tam ukousnou velké sousto. Druhý typem je agresivní prvorozený, který se vyznačuje silnou asertivitou a snaží se za každou cenu prosadit. Postupně se u nich vyvinou rysy, které z nich udělají vysoce úspěšné stroje, které směřují za svým cílem a neohlížejí se napravo ani nalevo. Mají potřebu být nejlepší.

Neuman a Tomeš (2005) ve své publikaci uvádí stručnou základní charakteristiku prvorozených dětí takto:

- ✓ cílevědomí,
- ✓ pracovití perfekcionisté,
- ✓ snaží se vyniknout a mít vše pod kontrolou;
- ✓ pokud to nezvládají, mnohdy vše vzdají a připadají si nejistí.

Na závěr této podkapitoly jsem vypsala výše uvedené charakteristické vlastnosti prvorozených do přehlednější formy:

- ✓ perfekcionismus,
- ✓ vážnost,
- ✓ pocit zodpovědnosti,
- ✓ sebedůvěra a ambice,
- ✓ samostatnost,
- ✓ sklony poroučet a velet, dominance,
- ✓ tolerance a trpělivost,
- ✓ cílevědomost,
- ✓ systematicčnost a svědomitost.

2.1.2 Prvorození a sourozenecké konstelace

Tato kapitolka obsahuje tipy pro prvorozené, jak mohou využít své sourozenecké konstelace ke svému prospěchu.

1. Užívejte si život po menších soustech. Prvorození se často nechají vtáhnout do příliš mnoha věcí naráz a pak jim nezbývá čas na sebe.
 2. Učte se říkat „ne“. Mnozí prvorození chtějí druhým vyjít vstříc za každou cenu, ale člověk nemůže dělat a stihnout všechno.
 3. Nedívejte se tak vysoko. Dělejte trochu méně a víc užívejte života, protože perfekcionismus je nejlepší cesta k pomalé „sebevraždě“.
 4. Prvorození jsou známí tím, že kladou příliš mnoho otázek a chtějí znát příliš mnoho podrobností. Za tento rys se ale neomlouvejte, to je znak vůdce, který hodnotí situaci.
 5. Nedopusťte, aby vás druzí donutili bezhlavě se do něčeho vrhnout, když si chcete nechat čas na rozmyšlenou.
 6. Jste-li vážnější typ, snažte se vyvinout smysl pro humor. Naučte se smát svým chybám a zkuste připustit, že se vám občas také něco nepodaří.
 7. Neomlouvejte se za to, že jste svědomití a přehnaně systematictí. Jako prvorození potřebujete systém a „dělat“ si své záznamy.
- (Leman, 2000)

2.2 Druhorozené a prostřední dítě

Druhorozené či prostřední dítě je to, které se narodilo příliš pozdě a současně příliš brzy. Příliš pozdě na to, aby se mu dostalo zvláštních privilegií a zacházení, které po právu získali prvorození. Příliš brzy na to, aby se jim dostalo toho daru, z něhož se těší mnozí benjamínci – uvolnění otěží disciplíny, které se odráží v tom, že „jim všechno prochází“ (Leman, 2000).

Prostřední děti není tak lehké definovat a rozpoznat jako ty, které jsou v rodině nejmladší nebo nejstarší. Termín prostřední dítě může znamenat mnoho věcí. Typické prostřední dítě je druhé ze tří, ale také třetí ze čtyř nebo čtvrté z pěti (Leman, 2000).

Právě prostřední děti mají v rodině nejtěžší postavení. Nedostává se jim tolik pozornosti, jako si vychutnávali prvorození, neužívají si ani rodičovské bezstarostnosti a obdivu jako nejmladší děti. V této souvislosti by se dalo hovořit o „syndromu prostředního dítěte“, kdy prostřední děti ztrácí svoji pozici narozením nejmladšího. Rodiče se točí kolem benjamínka, nejstarší dítě má svoji pozici pojištěnou už jen tím, že je první, a na prostředního tím pádem zbývá nejmenší podíl pozornosti (Mladá žena [online] 2011).

V dnešní době nemá většina rodin více než tři děti, tudíž jsou obě tyto skupiny totožné a mají mnoho společného. Proto v této kapitole budu používat obecný termín „prostřední děti“.

2.2.1 Charakteristické rysy prostředních dětí

Slovo, které nejlépe charakterizuje prostřední děti, je rozporuplnost. Prostřední děti mají často za svůj vzor prvorozeného a podle toho, jak se chová prvorozený, si vytváří svůj vlastní styl chování. Když prostřední dítě cítí, že může se svým starším sourozencem soupeřit, udělá to. Ale když je starší sourozenec silnější, chytřejší, tak druhorozený zpravidla vyrazí jiným směrem než on (Leman, 2000).

Psycholog Alfred Adler ve své studii zmiňuje, že život „prostředníka“ je pro dítě od začátku více či méně soutěží. Druhé dítě má před sebou někoho, kdo udává tempo a komu se snaží vyrovnat nebo ho překonat. Dítě cítí puzení hnát se vpřed, jako kdyby běželo závod (Adler, 1999).

Prostřední děti se často cítí odstrčené jako páté kolo u vozu nebo jako někdo přebytečný, kdo je pořád předbíhán a zatlačován do pozadí mladším či starším sourozencem. Proto se více než kterékoli jiné dítě v rodině upínají k partě svých vrstevníků. Přátele jsou pro prostřední děti velmi důležití (Leman, 2000).

Prostřední děti nemají suverenitu prvorozených ani roztomilost benjamínků, a možná právě proto dovedou využívat situace, přizpůsobovat se, vyjednávat a být diplomatičtí více než jejich sourozenci (Novák, 2007). Tito vyjednávači mohou někdy ovládat i celou rodinu. Jelikož nemohou mít rodiče pouze sami pro sebe a nemohou se prosadit, učí se vyjednávat a uzavírat kompromisy (Leman, 2000).

Škola života dělá z prostředních dětí člověka zvyklého diskutovat a čekat. Jsou také houževnatí a šlechetní, ale někdy si nechají všechno líbit, a proto je snazší s nimi manipulovat (Maminka [online] 2011).

Leman (2000) uvádí, že prostřední děti se dají nejlépe charakterizovat slovem vyrovnanost. Být prostřední dítě ze tří není pro dítě zrovna jednoduché, ale v dospělosti mu to může přinést výhody. Dokáže se lépe vyrovnávat s problémy, protože se v dětství naučil dávat a brát.

Neuman a Tomeš (2005) ve své publikaci uvádí stručnou základní charakteristiku prostředních dětí takto:

- ✓ málo nápadní,
- ✓ společenštití, někdy až příliš,
- ✓ vyrovnaní,
- ✓ dobří vyjednávači.

Na závěr této podkapitoly jsem vypsala výše zmíněné charakteristické rysy prostředních dětí do přehlednější formy:

- ✓ rozporuplnost,
- ✓ vyrovnanost,
- ✓ soutěživost a houževnatost,
- ✓ diplomacie a šlechetnost,
- ✓ dobří vyjednávači,
- ✓ lidé zvyklí hledat kompromisy, diskutovat a čekat,
- ✓ snazší s nimi manipulovat.

2.2.2 Prostření dětí a sourozenecké konstelace

Tato kapitolka uvádí tipy pro děti narozené uprostřed, jak mohou využít své sourozenecké konstelace ke svému prospěchu.

1. Využijte vaši schopnost jednat s lidmi k oboustrannému prospěchu a berte život takový, jaký opravdu je.
2. Jste-li typ člověka, který má ke všemu vlastní přístup, snažte si tuto jedinečnou vlastnost udržet. Velké společnosti často hledají někoho, kdo by jim přinesl nové myšlenky a nezávislý pohled na věc.
3. Prostřední děti často mívají pocit, že je nikdo neposlouchá a nikdo nevěnuje pozornost jejich názorům. Ale nestyďte se své názory vyslovit a sdílejte je s druhými.
4. Jste-li společenský typ, co má hodně přátel, radujte se z toho. Ale pozor, abyste se nerozmělnili.
5. Nenechte se vtáhnout do srovnávání. Srovnávání zájmů, schopností či vzhledu je nesmyslné a zbytečné. Buďte spokojeni s tím, jací opravdu jste.
6. Nepodléhejte mylné představě, že jenom prvorození mohou zastávat vedoucí postavení. Prostřední děti jsou často vynikající manažeři a vedoucí, jelikož mají schopnost dosáhnout kompromisu, vyjednávat a nabídnout něco za něco.

(Leman, 2000)

2.3 Nejmladší dítě – „Benjamínek“

Pozice nejmladšího dítěte zahrnuje pochopitelně děti, které vždy zůstanou tím nejmladším a nenarodí se jim už žádný sourozenec. Takové děti mají výhodnou pozici, protože je z ní už nikdo nemůže vystrnadit (Adler, 1999).

Leman (2000) ve své publikaci trefně uvedl, že nejmladší se možná narodí poslední, ale jeho šestý smysl mu říká, že poslední určitě není.

Benjamínci, jak se těmto dětem často říká, mají podle mnohých nejsnazší cestu životem, protože péči rodičů už otupila výchova starších sourozenců (Mladá žena [online] 2011).

Nejmladší děti jsou přírodním výběrem uzpůsobeny k tomu, aby byly vnímány staršími osobami jako roztomilé, neohrožující a příjemné. Benjamínci mohou přicházet do rodiny v okamžiku, kdy mají rodiče kariérní a majetkové životní cíle v podstatě naplněny. Takové děti jsou „dětí pro potěšení, pro radost“ a mají post rodinného mazlíčka. Samozřejmě k této pozici patří rozmazlování a ochranný přístup (Novák, 2007).

Benjamínci si také musí zvyknout, že jsou často terčem narážek nebo posměchu ze strany svých sourozenců. Starší děti si rády dělají legraci z nejmladších dětí, které ještě bezelstně věří na Mikuláše a na Ježíška, a proto není divu, že leckteré poslední dítě vyrůstá s pocitem „však já vám ukážu“ (Leman, 2000). Žádnému dítěti totiž není příjemná situace, že je stále považováno za nejmenší, za takové, kterému nelze důvěřovat a jemuž se nesmí nic svěřit (Novák, 2007).

Nejmladší dítě ovšem může mít i starší rodiče a starší sourozence, kteří žijí svůj život a nejmladší dítě se tak může dostat do situace jedináčka. Tyto děti pak mohou být rozpolcené – neví, zdali jsou více jedináčci, čemuž odpovídá věkový odstup od ostatních sourozenců, nebo benjamínci rodiny (Novák, 2007).

2.3.1 Charakteristické rysy „benjamínků“

Nejmladší děti v rodině jsou typicky extrovertní baviči, kteří se často stávají rodinnými šašky. Benjamínci jsou většinou bezstarostní, veselí, oblíbení, okouzlující, společenští a srdeční. Ze záporných vlastností jsou jim blízké vzpurnost, kritičnost, rozmazlenost, netrpělivost a prudkost (Leman, 2000).

Psychologové uvádějí, že nejmladší děti jsou uvolněnější, pohodovější a méně náchylné připouštět si stres nebo starosti. Nejmladší dítě snadno nadchne sebe i své okolí pro nové věci, proto se dobře uplatňuje v práci, kde je nutný kontakt s lidmi. Bohužel stejně rychle jako jeho nadšení vzplane, obvykle také zhasíná, proto mívají problémy dotahovat věci do konce (Mladá žena [online] 2011).

Studie ukazují, že rodinní benjamínci jsou přitahováni k profesím orientovaným na lidi více, než prvorození či jedináčci. Ti si vybírají zaměstnání, k němuž patří práce s daty nebo s materiály. Z nejmladších dětí jsou obvykle dobří obchodníci a podnikatelé. (Leman, 2000).

Poslední, avšak neméně důležitou, charakteristickou vlastností benjamínku je rozpolcenost. Nejmladší děti jsou na houpačce emocí a zkušeností, které si těžko vysvětlují a těžko chápou, a proto mohou být v jednu chvíli okouzlující a roztomilí a hned nato vzdorovití a nepříjemní. V sebeobraně si potom vypěstují jistou aroganci, za kterou ukrývají svůj vnitřní zmatek (Leman, 2000).

Neuman a Tomeš (2005) ve své publikaci uvádí základní charakteristiku nejmladších dětí takto:

- ✓ bezstarostní a oblíbení,
- ✓ málo zodpovědní,
- ✓ trochu rozmazlení,
- ✓ rádi na sebe upoutávají pozornost.

Na závěr této podkapitoly jsem vypsala zmíněné charakteristické vlastnosti benjamínků do přehlednější formy:

- ✓ extrovertní baviči,
- ✓ bezstarostnost, veselost,
- ✓ oblíbenost, společenskost, srdečnost,
- ✓ rozmazlenost, vzpurnost, kritičnost,
- ✓ netrpělivost, prudkost,
- ✓ rozpolcenost,
- ✓ mají rádi společnost a mezilidské kontakty.

2.3.2 Nejmladší děti a sourozenecké konstelace

Tato kapitolka nás seznamuje s tipy pro benjamínky, jak mohou využít své sourozenecké konstelace ke svému prospěchu.

- 1) Přijměte za sebe odpovědnost a přestaňte se předvádět. Už přece nejste malými dětmi.
- 2) Naučte se po sobě uklízet a vypěstovat si smysl pro pořádek.
- 3) Pokud rádi pracujete s lidmi, hledejte si zaměstnání, kde jste s nimi v kontaktu. Obchod a podnikání je pro vás velice vhodné.
- 4) Nabídněte druhým pomoc a udělejte to klidně a tiše bez velké reklamy. Pomoc druhým je lékem na egocentrismus, který se benjamínkům nevyhýbá.
- 5) Pracujte na tom, abyste dokázali uznat svou vlastní chybu a neobviňovali za ně druhé.
- 6) Užívejte svůj dar být legrační, okouzlující a přesvědčiví správně a budete zdrojem pohody v každé situaci.
- 7) Pokud mluvíte s druhými lidmi, nezapomeňte se také zeptat na jejich plány, jejich pocity a na to, co si oni myslí. Nejen vy máte rádi světla ramp.
- 8) Než vstoupíte do manželství, zkuste si najít partnera mezi prvorozenými. Jste-li už vdané či ženatí, nezapomínejte, že váš manžel není váš otec a vaše žena není vaše matka.

(Leman, 2000)

2.4 Jedináček

Leman (2000) ve své knize označuje jedináčka jako superprvorozeného: dítě, které je a vždy bude jediným dítětem svých rodičů. Ovšem přístupy rodičů na výchovu jediného dítěte se mohou lišit. Dle Nováka (2007) nejsou hvězdné hodiny jedináčků nastaveny stejně.

Klíčovou otázkou je: Proč se rodiče rozhodli mít jen jedno dítě? Může to mít totiž dvě příčiny, které dávají za vznik charakteristickým vlastnostem jedináčka. Pokud rodiče chtěli více dětí, ale mohli mít jen jedno, znamená to, že veškerou energii a pozornost věnují jenom jemu. Takové děti bývají označovány „jedinečnými perlami“. Tyto jedinečné perly mohou být velmi zhýčkané a rozmazlené a často mají pocit, že jsou středem vesmíru. Na druhé straně, pokud si rodiče přáli a plánovali jenom jedno dítě, může být jedináček ovlivněn systematickou a přísně vedenou výchovou. Takové děti pak často vyrůstají jako „malí dospělí“, protože se to od nich žádá a očekává (Leman, 2000).

Jedináčci jsou také často vystaveni tlaku okolí, protože v lidech jsou neustále zakořeněny mýty o jejich chování. Když dítě brání své vlastnictví, prosazuje se nebo trvá na svých právech, může slýchat větu: „To je typický jedináček“. Ale je to nesmysl, protože stejně se chovají i děti vyrůstající se sourozenci, a dokonce častěji než samotní jedináčci (Doktor online [online] 2011). Podle vědců jsou jedináčci o poznání méně nezištní a sobečtí než děti se sourozenci, protože nežijí v konkurenci s ostatními sourozenci (Rodina [online] 2011).

V neposlední řadě je nutno říci, že jedináčků u nás výrazně přibývá. Ženy se více věnují kariéře a první dítě porodí mnohdy až ve třiceti nebo po třicítce. Jedno dítě se dá zvládnout, aniž by byla vážně ohrožena kariéra a také nezatíží rodinný rozpočet tolik, jako více dětí (Doktor online [online] 2011).

2.4.1 Charakteristické rysy jedináčků

Mnozí jedináčci mohou být směsí nejstaršího a nejmladšího dítěte. Mohou se v nich spojovat vlastnosti prvorozených a zároveň i vlastnosti benjamínka, a proto mnoho jedináčků pociťuje vnitřní vzpouru. Termín vnitřní vzpoura obvykle charakterizuje jedináčka velmi výstižně. Jeho život bývá dokonale naplánován, je samostatný a zběhlý v řešení situací dospělých, ale pod povrchem překypuje vzdorem a hněvem, protože zdaleka není tak schopný, jak se snaží vypadat (Leman, 2000).

Novák (2007) ve své knize uvádí, že charakteristické vlastnosti jedináčků nejsou vždy nastaveny stejně. Tradují si tři verze, které dávají za vznik vlastnostem jedináčka. **Tradiční přístup** poukazuje na rozmazlenost, sebestřednost, sobeckost a nespolečenskost těchto malých přemoudřelých egoistů. Život prožívají obvykle ve společnosti dospělých a starší generace. Ta je na jedné straně chrání a na straně druhé je připoutá k sobě a neumožní jim tak prožít dostatek společných chvil s vrstevníky. Tito jedináčci v dospělosti těžko vylétávají z hnízda a osamostatňují se, když je doma tak dobře. **Modernější přístup** připouští ztrátu některých výhod rodinného života se sourozenci, ale na druhé straně oceňuje dobrou péči rodičů. Na jedináčka mají rodiče více času i financí, což podněcuje rodiče k časovým, zájmovým i finančním investicím. Za tím vším není třeba hledat kilogramy sladkostí, o něž se jedináček s nikým nerozdělí, ale například lepší vzdělání, zájem a rozvoj zážitkové i intelektuální sféry osobnosti. To podněcuje vznik takových vlastností, jakými jsou: odpovědnost, svědomitost, vyšší sebevědomí, zaměření na co nej kvalitnější a co možná nejvyšší výkon. Dále bývá poukazováno na asertivitu, dominanci, tendenci zastávat řád a pořádek. Tito jedináčci nebývají přemoudřelí, pouze se vyvíjí rychleji než děti v jiných pozicích. A neplatí to jen ve sféře intelektu. Jedináčci údajně i dříve chodí a mluví, protože péče jim věnovaná nese ovoce. Jak ve vyspělých zemí jedináčků výrazně přibývá, začíná se pozvolna

prosazovat i další přístup. Ten poukazuje na **handicap jedináčků**, který spočívá ve výchově. Rodiče se snaží předcházet riziku egoismu, a proto se dítě učí vyjít s vrstevníky za každou cenu, programově se dělit, být velmi skromné a životním stylem se jakoby omlouvat za to, že „jsem z dětí doma sám“. To dává za vznik takových vlastností, které způsobují, že dítě není dostatečně asertivní a nedokáže řádně a rázně hájit svá práva. Nedostatečný sociální trénink také často vede ke snaze kupovat si přízeň vrstevníků (Novák, 2007).

Na závěr se hodí otázka, který z přístupů je ten správný? Nejspíše žádný sám, ale nejlépe všechny dohromady. Záleží na bezprostředním vývoji situace i na míře závislosti osobnosti jedináčka na jeho sociálním okolí. Jednostranný pohled ovšem řešení nepřináší, protože každé dítě je individualita (Novák, 2007).

Na závěr této podkapitoly jsem stručně vypsala výše zmíněné charakteristické vlastnosti do přehlednější formy.

Tradiční přístup a vlastnosti jedináčka:

- ✓ rozmazlenost,
- ✓ sebestřednost,
- ✓ sobeckost,
- ✓ nespolečenská,
- ✓ egoismus.

Modernější přístup a vlastnosti jedináčka:

- ✓ odpovědnost,
- ✓ svědomitost, vyšší sebevědomí,
- ✓ zaměření na co nejvyšší výkon,
- ✓ asertivita,
- ✓ dominance,
- ✓ tendence zastávat řád a pořádek.

Přístup poukazující na handicap jedináčka:

- ✓ nedostatečná asertivita,
- ✓ špatné a nedostatečné hájení svých práv,
- ✓ snaha kupovat si přízeň vrstevníků.

2.4.2 Jedináčci a sourozenecké konstelace

Tato kapitolka nás seznamuje s tipy pro jedináčky, jak mohou využít své sourozenecké konstelace ke svému prospěchu. Protože jsou jedinácci vlastně také prvorození, tak všechny tipy, které platí pro prvorozené, platí i pro ně.

Supersvědomití a superspolehliví jedinácci by však měli věnovat pozornost ještě těmto bodům (Leman, 2000).

- 1) Buďte k sobě nemilosrdní, pokud byste si toho chtěli brát na sebe moc. Je jednoduché dosáhnout stavu, kdy se váš den stane dostihovou dráhou, jejíž konec je stále v nedohlednu.
- 2) Většina jedináčků potřebuje čas na sebe, proto se snažte, abyste ho ve svém programu měli.
- 3) Jedináčci zpravidla lépe vychází s lidmi o hodně staršími, než jsou sami. Pokud si to můžete zařídit, pracujte raději s těmito lidmi, protože si s nimi budete pravděpodobně lépe rozumět.
- 4) Udělejte si poctivou rekapitulaci svého života a zjistěte, jak moc egocentricky se chováte ve společnosti partnera, přátel či v zaměstnání. A co konkrétně můžete udělat, abyste druhým více pomáhali a byli k nim méně kritičtí.

(Leman, 2000)

3. SOUROZENECKÉ KONSTELACE A MANŽELSTVÍ

Tato kapitola nám ukazuje, jak sourozenecké konstelace ovlivňují partnerské a manželské vztahy. Dále nám vymezuje, které kombinace sourozeneckých pozic se nejlépe doplňují v manželství a které se naopak k sobě hodí nejméně.

3.1 Úvod do problematiky

Lidé často hledají vyhlídky na fungující partnerské a manželské vztahy podle astrologických znamení, ale totéž lze najít i v sourozeneckých konstelacích, protože neexistuje vztah, ve kterém by mělo pořadí narození větší vliv než v manželství. Některé kombinace se výborně shodnou a jiné mohou vést až k ublížení na těle (Leman, 2000).

Novák (2007) ve své publikaci uvádí termín Duplikační teorém, který se vztahuje na sourozenecké konstelace a partnerský život. Toto pravidlo říká, že se sourozenecké vztahy přenášejí do vztahu k partnerovi. Ten je tím lepší a trvalejší, čím více se u obou zúčastněných blíží k tomu, jaké vztahy si nacvičili a používali v primární rodině.

Primární rodina tak kromě jiného do velké míry určuje i to, jaký partner pro nás bude vhodný či dokonce ideální. Nejlépe jsou na tom komplementární vztahy, kde se dvojice vzájemně doplňuje a jejich vztah odpovídá vztahům, jež měli vůči sourozencům (Novák, 2007). Například pokud má muž mladší sestru a narazí na ženu, která má staršího bratra, tak se jejich raná zkušenost doplňuje a vztah by tak měl fungovat poměrně dobře. Muž je například zvyklý svou mladší sestru ochraňovat, a žena se starším bratrem to od partnera do jisté míry očekává podle svého modelu rodiny. Takoví partneři obvykle říkají „To se ale hezky doplňujeme!“ (Maminka [online] 2011).

3.2 Která pořadí narození se k sobě nejlépe hodí?

Psycholog Walter Toman uvádí seznam kombinací, které se podle něho nejlépe doplňují v manželství. Podle Tomana se k sobě nejvíce hodí (Leman 2000):

- 1) Nejmladší bratr svých sester a nejstarší sestra svých bratrů.
- 2) Nejmladší sestra svých bratrů a nejstarší bratr svých bratrů.

K benjamínkovi se pochopitelně nejlépe hodí prvorozený – někdo, kdo je svědomitý a na koho se dá spolehnout, že dokáže do života zavést určitý řád a udržet ho. Na druhé straně může veselá povaha benjamínka pomoci prvorozenému uvolnit jeho příliš vážný a zodpovědný přístup k životu (Leman, 2000).

Snad nejlepší spojení, jaké může existovat, je prvorozená žena a poslední narozený muž. Prvorozená žena je často mateřský typ a poslední narozený muž zase často potřebuje mateřskou péči. I když ve většině případů platí, že spojení prvorozeného dítěte s posledním narozeným má větší šanci na úspěch, neznamená to, že ten úspěch musí přijít automaticky. Když si prvorozená žena vezme benjamínka, může také vzniknout klasické spojení mámy medvědice, která chce dělat radost hravému medvídkovi, proto po svém manželovi uklízí nebo sbírá poházené oblečení. V tomto vztahu je důležité, aby si muž uvědomil, že partnerka je jeho žena, nikoli matka (Leman, 2000).

Pro partnerský život jsou také lépe vybavení ti, kteří mají sourozence opačného pohlaví. Je to pro ně trenažér mužsko-ženského soužití (Ona dnes [online] 2011), protože vrozené biologicky zakódované rozdíly mezi muži a ženami jsou všem známé (Matoušek, 2003).

3.3 Která pořadí narození se k sobě nejméně hodí?

Výzkumy týkající se rodinných konstelací svědčí o tom, že kombinace sourozeneckých pozic jedináček a jedináček se nebudou pravděpodobně schopni domluvit. Stejně je na tom i pozice nejstarší bratr a nejstarší sestra. Tato kombinace prvorozených partnerů znamená, že budou soutěžit o své dominantní postavení, které měli ve své původní rodině vůči mladším sourozencům (Pro ženy [online] 2011).

Také Leman (2000) ve své knize uvádí, že nejbojovnější, nejvýbušnější a nejzklamanější dvojice jsou dvojice, kde oba partneři byli prvorození nebo jedináčci. Tato kombinace je vůbec úplně nejhorší spojení. Tyto dvojice do sebe musí pořád strkat jako berani a jejich vztah je pravý opak toho, co je podstatou manželství: držet pospolu a splývat v jedno. Prvorození a jedináčci jsou od přírody perfekcionistačtí hledači chyb, proto se málokdy v něčem shodnou.

Dále i soužití dvou lidí, z nichž oba byli benjamínci, může přinést do vztahu nesváry, protože oba očekávají, že se ten druhý o ně postará, bude ten odpovědnější. A nakonec jsou zklamáni, že to tak nefunguje. Na začátku vztahu rodinných benjamínků je pozitivní stránkou tohoto spojení spousta legrace, které si dva benjamínci užijí více než dost, protože oba mají veselou a bezstarostnou povahu. Ale i tady nakonec může převládnout negativní stránka, pokud jeden z benjamínků nepřevzme odpovědnost za to, aby bezstarostné radovánky nezašly příliš daleko a nepřišly příliš drahé. Potom by mohli mít dva benjamínci velmi brzy finanční problémy (Leman, 2000).

Také dvojice dvou lidí narozených jako prostřední děti, může potkat mnoho potíží. Prostřední dítě se sice může vyvíjet mnoha směry, ale základní povahový rys je schopnost vyjednávat a uzavírat kompromisy. To sice zní, jako báječný předpoklad pro manželství, ale paradoxně to znamená, že takové dvě prostřední děti se snaží ve vztahu udržet mír za každou cenu. Začnou se vyhýbat problémům,

protože nechtějí vyvolávat vlnobití, ale důsledkem toho, může být klidný povrch, pod nímž řádí všechny možné bouře, protože partneři spolu nekomunikují (Leman, 2000).

3.4 Pořadí narození není v manželství to nejdůležitější

Na závěr této kapitoly je nutno říci, že dobré manželství si mohou vybudovat dva lidé všech kombinací sourozeneckých pozic, kteří pracují na tom, aby dobré bylo, jsou k sobě uznalí, vzájemně o sebe pečují a podporují se. Nikdy nezáleží pouze na sourozeneckých konstelacích, protože pořadí narození není nikdy konečným rozhodujícím ukazatelem, pouze naznačuje problémy a tlaky, které se mohou ve vztahu objevit (Leman, 2000).

Pokud žijete s partnerem či jste si vzala partnera se stejným pořadím narození, nezoufejte, váš vztah není beznadějný a odsouzen k rozchodu. Mnoho lidí si vzalo partnera téhož pořadí narození a jsou spolu šťastní! (Leman, 2000).

4. RODINNÉ KONSTELACE

Čtvrtá kapitola nás informuje o rodinných konstelacích. Je zde vysvětleno, co tato metoda znamená a jak se s ní pracuje. Dále je v úvodu kapitoly vymezena definice rodiny, která je důležitým prvkem společnosti a intenzivní vztahovou sítí.

4.1 Definice rodiny

Rodina je důležitá sociální skupina založená na manželství či pokrevním příbuzenství, která plní celou řadu biologických, ekonomických, sociálních a psychologických funkcí. Poskytuje svým členům potřebné zázemí, uspokojuje jejich potřeby a zprostředkovává zkušenosti, které nelze získat jinde a které jsou pro život nenahraditelné (Portál, [online] 2011).

Rodina je rozvíjející se forma společného života rodičů a dětí, jejíž různé formy soužití vznikaly současně s vývojem člověka. Tak, jak se postupně vyvíjel člověk, vznikaly tlupy, kmeny, rody až rodiny (Mojžíš, Sobota, 2002).

Mluví-li se o rodině, tak si většina lidí představí rodinu, ve které žijí otec, matka a jejich děti. V tomto případě se jedná o tzv. úplnou nukleární rodinu. Odhaduje se, že v naší populaci tvoří úplné nukleární rodiny pouze třetinu rodin. Zbytek, čili většinu, tvoří lidé žijící sami nebo jen s dítětem bez partnera nebo rodiny, kde pohromadě žijí tři či čtyři generace (Matoušek, 2003).

Také Ivo Možný (2006) ve své publikaci uvádí, že přibývá českých domácností v čele s jedním dospělým (nejčastěji matkou) a domácností jednotlivců. Domácnost jednotlivců tvoří nejčastěji samostatně bydlící mladí muži, kteří si zatím nepřejí zakládat rodinu.

Pro sourozenecké a rodinné konstelace jsou nejvíce důležité dvě formy rodiny, od kterých se vyvíjí náš vztah a postoj k partnerovi a našim dětem. Jedná se o rodinu orientační a rodinu prokreační (Portál, [online] 2011).

Orientační rodina je rodina, do níž se dítě narodí, a která mu poskytuje základní sociální zkušenost. Tato rodina je zjednodušeným modelem světa, v němž dítě získává první zkušenosti a ověřuje si reakce okolí na své chování. Rodiče zde fungují jako modely, které mohou děti napodobovat, popř. se s nimi identifikovat. Dítě si takto může osvojit celou řadu pozitivních i negativních vlastností, které si sebou odnáší do své nové prokreační rodiny. Prokreační rodina je rodinou, jenž si člověk vytváří jako dospělý a přináší do ní zkušenosti získané v dětství (Portál, [online] 2011).

Tyto zkušenosti by se také daly nazvat dárkovým balíčkem hodnot, zájmů, společenských vztahů a schopností, jenž si člověk odnáší z orientační rodiny do života (Novák, 2007).

4.2 Rodinné konstelace

Rodinné konstelace jsou metodou, která pracuje s rodinnými vztahovými systémy. Základy pro tuto práci položil německý terapeut Bert Hellinger, který řadí rodinné konstelace pod systemické konstelace. Tyto systemické konstelace jsou souhrnným názvem pro určitý specifický druh práce ve vztahových systémech (Shift-centrum, [online] 2011).

Tato metoda je nejúčinnějším nástrojem ke změně osobních postojů a negativních vzorců myšlení, které si odnášíme z naší původní neboli orientační rodiny. Přispívá k řešení životních problémů a zviditelňuje skrytou realitu. Dále pomáhá vyléčit emoční zranění z dětství a tím zlepšit vztah k lidem, okolí a k sobě samému (Rodinné konstelace, [online] 2011).

Kurzy rodinných konstelací navštěvují lidé různých profesí a z různých důvodů. Klienti nejčastěji řeší potíže ve vztazích, krizi v partnerství, problémy v zaměstnání nebo vyrovnání se s traumatem, nemocí, rozvodem či úmrtím blízké osoby (Pražské psychologické centrum, [online] 2011).

Do vztahů, které si utváříme, přináší člověk mnoho vlivů a proměnných. Spolu s námi do našeho vztahu vstupuje i celý náš rodinný systém neboli všechny rodinné zvyky, tradice, úspěchy, radosti či neúspěchy. Stejně tak i partner, rodiče či děti vstupují do vztahu se svým rodinným systémem. Může se stát, že lidé v sobě nosí lásku, hrdost nebo bolest rodičů a na tomto základě vytváří vztahy vůči svým partnerům a dětem. Tyto zážitky a emoce mohou způsobovat problémy, kterým lidé nerozumí a mnohdy ani rozumět nemohou, neboť jsou nevědomé. A právě pomocí rodinných konstelací se daří tyto problémy odkrývat, zvědomovat je a navracet je na místo svého původu. Tím se celý rodinný systém může dostat opět do rovnováhy a harmonie. Díky této metodě mohou lidé přestat opakovat osudy svých předků a žít si svůj vlastní život (Pražské psychologické centrum, [online] 2011).

4.2.1 Základní pilíře a princip rodinných konstelací

Při vedení rodinných konstelací se klade důraz na prožitek, změnu a vnitřní sílu.

- ✓ Prožitek je velmi důležitou součástí rodinných konstelací. Tato metoda umožňuje, oproti jiným psychoterapeutickým metodám, prožít vztahy s blízkými ze své i z jejich perspektivy. Klient tak může změnit pohled na svůj život a vztahy ke svým blízkým.
- ✓ Změna navozená v konstelacích vede k vnějším změnám. V konstelacích se pracuje s tzv. vnitřními obrazy klienta, které se během semináře uvádějí do rovnováhy. To vede k tomu, že klient reaguje v realitě jinak než doposud.
- ✓ Konstelace pracují s celým rodinným systémem. Bez ohledu na to, zda jsou či nejsou v semináři rodinní příslušníci přítomni. Při této práci dochází k důležitému pocitu sounáležitosti, jenž klienta vnitřně obohacuje a dodává mu vnitřní sílu k tomu, aby se mohl změnit.

(Pražské psychologické centrum, [online] 2011).

V průběhu semináře jsou prostřednictvím živých sousoší, her, cvičení předvedeny komunikační a myšlenkové modely klienta. Jsou to takové myšlenkové pochody, které se klient naučil ve své původní rodině, a které mu mohou komplikovat komunikaci s druhými lidmi. Na semináři může klient své vzorce uvidět, pochopit a změnit (Rodinné konstelace, [online] 2011).

V konkrétních konstelacích postavíme zástupce pro jednotlivé členy rodinného systému do pozice v prostoru. V okamžiku, kdy se zástupci postaví na své místo a vžijí se do role, začnou se v nich projevovat pocity a reakce člověka, kterého hrají. Tyto stavy přesně popisují rodinná tajemství, zápletky a souvislosti v rodině. Mezi nejčastější příčiny bolestných vztahů patří ztráta komunikace mezi členy rodiny (Rodinné konstelace, [online] 2011).

Na závěr je nutno říci, že tato uznávaná metoda nevyžaduje přítomnost rodinných příslušníků. Kurzy nebo semináře vedou dvě zkušené psychologičky s bohatou terapeutickou praxí. Techniky rodinné konstelace jsou kombinovány s osvědčenými terapeutickými postupy tak, aby byly efektivní pro každého klienta (Pražské psychologické centrum, [online] 2011).

5. EMPIRICKÁ ČÁST

5.1 Úvod do výzkumu a jeho cíl

Na základě údajů uvedených v teoretické části lze dojít k předpokladu, že sourozenecké konstelace dávají za vznik charakterovým vlastnostem jedince. Cílem mého výzkumu je zjištění, do jaké míry jsou jednotlivá pořadí narození spjata s osobnostními vlastnostmi jedince. Jinými slovy, ve výzkumu zjišťuji, zdali má prvorozené dítě opravdu povahové rysy prvorozeného či benjamínek rysy nejmladšího člena rodiny. Dalším cílem mého výzkumu je zjištění, zdali existuje vztah mezi počtem sourozenců v orientační rodině a počtem plánovaných dětí ve vlastní rodině.

Vycházím-li však z Adlerova pojetí sourozenecké konstelace, mohou být výsledky mého výzkumu nejednotné. Podle Adlera je pouze pravděpodobné, ne však jisté, že dané pořadí narození bude charakteristické určitými osobnostními vlastnostmi. Vlastnosti založené na pozici dítěte v rodině představují pouhé tendence: nejde o žádná zaručená fakta (Adler, 1999).

5.2 Stanovení hypotéz

Hypotézy:

H1: Prvorozené děti a děti jedináčci se chovají více dominantně než děti, které se narodily jako další v pořadí.

H2: Děti žijící se sourozenci chtějí v budoucnu početnější rodinu častěji než děti jedináčci.

5.3 Dotazníkové šetření

Ke zjištění stanoveného cíle jsem zvolila kvantitativní výzkumnou strategii. Pro sběr dat byla použita technika dotazníkové šetření, které bylo směřováno ke studentům středních a vysokých škol.

Dotazníkové šetření bylo dobrovolné a anonymní, s čímž byly dotazované osoby seznámeny v úvodu dotazníku. Sběr dat zajistily pověřené osoby, které měly k dispozici dotazníky v tištěné podobě. Každý respondent byl stručně seznámen s cílem výzkumu a se způsobem zodpovězení otázek.

Dotazník obsahoval celkem 11 otázek (viz příloha, s. 51) A to konkrétně otázky úvodní, uzavřené a otevřené. U uzavřených otázek měl respondent možnost výběru z minimálně dvou až čtyř odpovědí. Vždy vybíral pouze jednu hodící se variantu. U otevřených otázek měly osoby prostor na vlastní vyjádření.

Výsledky dotazníkového šetření jsou platné pro cílovou populaci sourozenců a jedináčků ve věku od 15 do 30 let.

5.4 Prezentace a vyhodnocení získaných dat

Výsledky dotazníkového šetření byly zpracovány formou tabulek a grafů.

Otázka č. 1 – Uveďte, prosím, Váš věk.

Tabulka č. 1: Rozložení odpovědí na otázku č. 1

Počet respondentů	Věková hranice respondentů
60	15-30 let

Dotazníkové šetření bylo rozdáno především mezi studenty SŠ a VŠ, proto je věkové rozmezí mé cílové skupiny od 15 do 30 let.

Otázka č. 2 – Jako kolikáté dítě v pořadí jste se narodil/a?

Tabulka č. 2: Rozložení odpovědí na otázku č. 2

	Počet respondentů
Prvorozené děti	20
Prostřední a druhorozené děti	20
Nejmladší děti	10
Jedináčci	10
Celkem	60

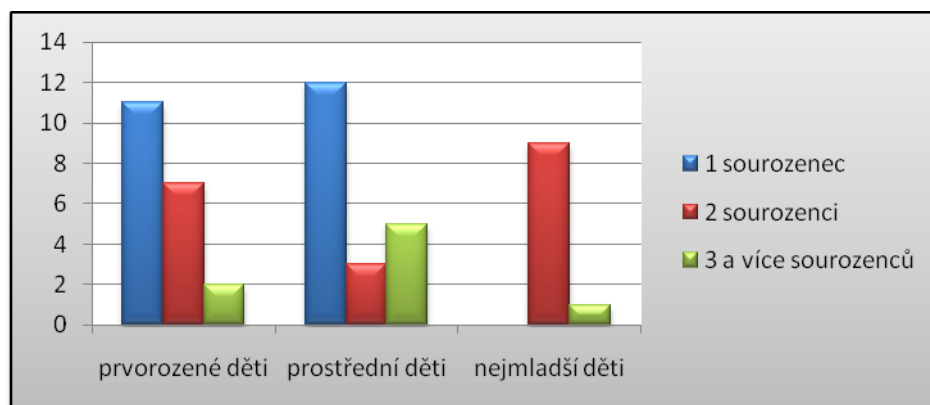
Pro své výzkumné šetření jsem se snažila získat stejný počet respondentů z každé sourozenecké skupiny, ale bohužel se mi nepodařilo získat tolik dotazovaných z řad jedináčků a nejmladších členů rodiny. Přestože v teoretické části udávám, že roste počet rodin s dítětem jedináčkem, mohu říci, že z mého šetření vyplývá, že nejčastější je rodina s dvěma nebo třemi dětmi.

Otázka č. 3 – Uveďte, prosím, kolik máte sourozenců?

Tabulka č. 3: Rozložení odpovědí na otázku č. 3

	prvorození	prostřední	nejmladší
1 sourozenec	11	12	0
2 sourozenci	7	3	9
3 a více sourozenců	2	5	1
Celkem	20	20	10

Graf č. 1: Grafické rozložení odpovědí na otázku č. 3

Z odpovědí je patrné, že prvorozené děti mají nejčastěji jednoho sourozence, stejně tak i druhé děti mají nejčastěji jednoho staršího sourozence a pocházejí tak ze dvou dětí. Z tabulky také vyplývá, že nejmladší děti pocházejí z 90% ze tří sourozenců. Neboli mají dva starší sourozence. Početnějších rodin se čtyřmi a více dětmi bylo v mém výzkumu velmi málo.

Otázka č. 4 – V budoucnu bych si přál/a mít: a) jedno dítě

b) dvě děti

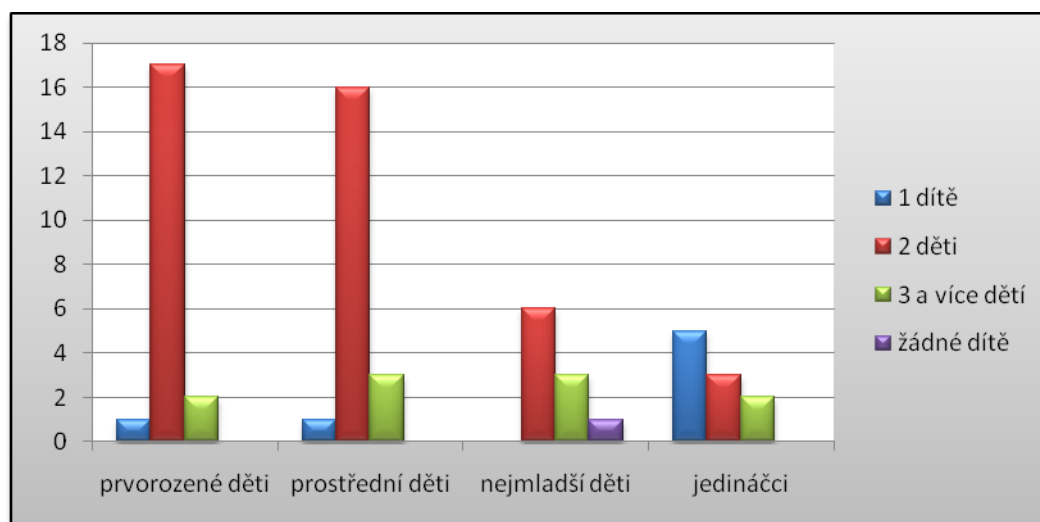
c) tři a více dětí

d) žádné dítě

Tabulka č. 4: Rozložení odpovědí na otázku č. 4

	prvorození	prostřední	nejmladší	jedináčci
jedno dítě	1	1	0	5
dvě děti	17	16	6	3
tři a více dětí	2	3	3	2
žádné dítě	0	0	1	0
Celkem	20	20	10	10

Graf č. 2: Grafické rozložení odpovědí na otázku č. 4

Není nijak překvapující, že tabulka č. 4 ukazuje u třech ze čtyř srovnávaných skupin nejvyšší počet voleb pro přání mít dvě děti. U skupiny jedináčků výsledky ukazují, že si přesně polovina

dotazovaných přeje mít v budoucnu jenom jedno dítě. Pouze jeden jediný respondent z řad nejmladších sourozenců odpověděl, že by si nepřál dítě žádné.

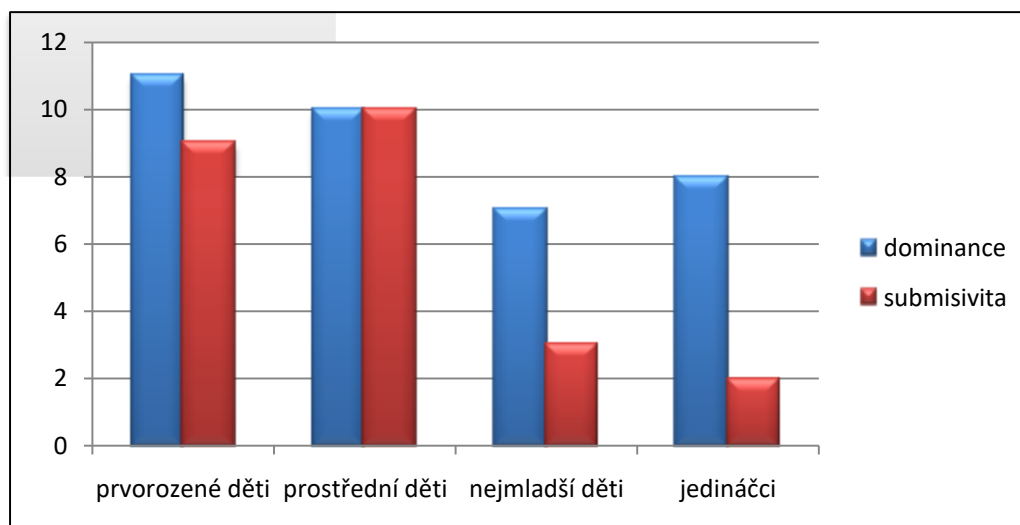
Mnoho z nás jistě zaslechlo hypotézu, že počet sourozenců má vliv na počet plánovaných dětí. Při srovnání tabulek č. 3 a 4 a grafů č. 1 a 2 lze vyčíst, že dvě děti si nejčastěji přejí prvorození a druhorození, kteří sami pocházejí ze dvou dětí. Naopak benjamínci, kteří v 9 z 10 případů pocházejí ze tří dětí, si v budoucnu nejvíce přejí dvě děti. Výsledky skupiny jedináčků dokazují, že si polovina dotazovaných přeje mít v budoucnu pouze jedno dítě.

Otázka č. 5 – V rodině, mezi přáteli a ve společnosti se projevují spíše: a) dominantně
b) submisivně

Tabulka č. 5: Rozložení odpovědí na otázku č. 5

	prvorození	prostřední	nejmladší	jedináčci
dominance	11	10	7	8
submisivita	9	10	3	2
Celkem	20	20	10	10

Graf č. 3: Grafické rozložení odpovědí na otázku č. 5

Hypoteticky bylo předpokládáno, že prvorozené děti a děti jedináčci se budou oproti ostatním označovat výrazněji za dominantní osobnosti. U jedináčků tomu opravdu tak bylo, 8 z 10 jedináčků se označilo za dominantní osobnost. Ale výsledky dalších skupin nenasvědčují o výraznější dominanci prvorozených. Prvorození a prostřední děti měly výsledky téměř shodné a hodnotily se velmi podobně. 11 prvorozených a 10 prostředních dětí se hodnotí být dominantní osobností. U skupiny benjamínků se také většina označila za dominantní osobnost, přesněji 7 dětí z 10. Z tabulky č. 5 a grafu č. 3 je čitelné, že za submisivní se nejvíce považují druhé a prostřední děti a hned za nimi je také skupina prvorozených.

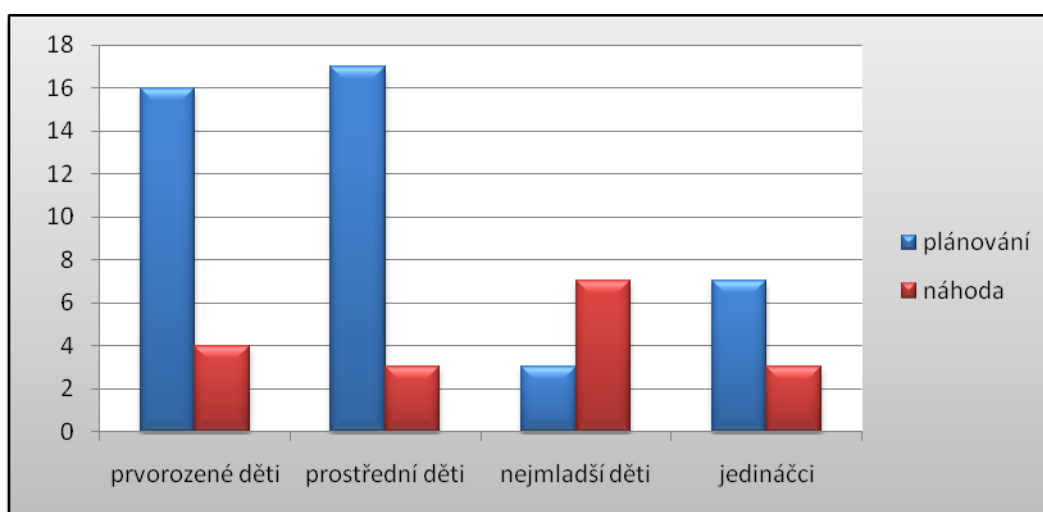
Otázka č. 6 – Všechno rád/a: a) plánuji, organizuji, řídím, ...

b) nechávám náhodě, nic neplánuji, ...

Tabulka č. 6: Rozložení odpovědí na otázku č. 6

	prvorození	prostřední	nejmladší	jedináčci
plánování	16	17	3	7
„vše na náhodě“	4	3	7	3
Celkem	20	20	10	10

Graf č. 4: Grafické rozložení odpovědí na otázku č. 6

Rozložení odpovědí u prvorozených a prostředních dětí je velmi vyrovnané. Také skupina jedináčků je na tom velmi podobně,

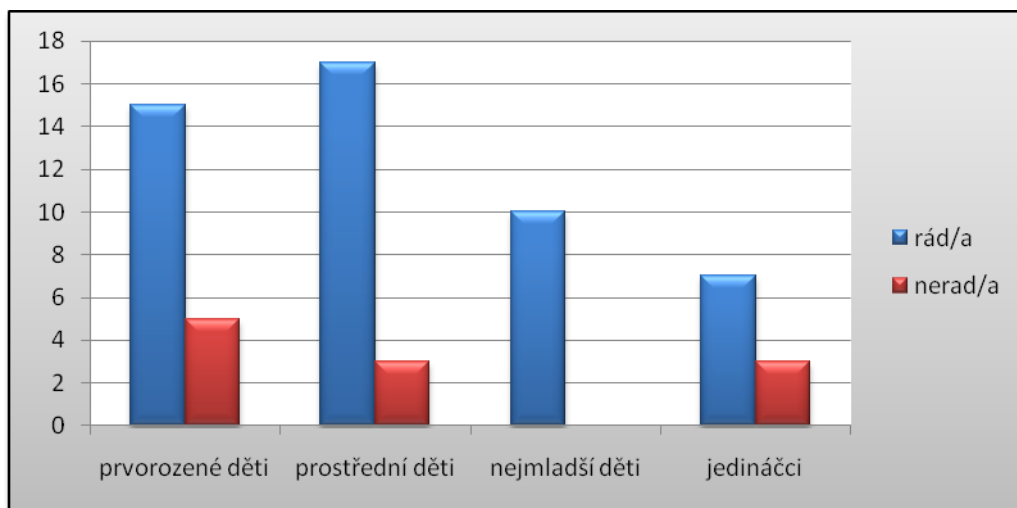
vezmeme-li v úvahu poloviční počet respondentů. Odpověď A označilo 16 prvorozených dětí, 17 prostředních dětí a 7 jedináčků z 10 dotazovaných. Prvorození bývají odbornou literaturou označováni za dominantní a vůdčí osobnosti, které rádi plánují, organizují a řídí. Výsledky z dotazníkového šetření tyto vlastnosti nevyvracejí, ale ve srovnání se skupinou prostředních dětí a jedináčků se tím výrazně nevyčleňují. U benjamínků více jak polovina respondentů označila odpověď „nechávám vše náhodě“. Tato vyšší četnost se u této skupiny předpokládala.

Otázka č. 7 – Ve společnosti se pohybují: a) rád/a a často
b) nerad/a, jsem samotář

Tabulka č. 7: Rozložení odpovědí na otázku č. 7

	prvorození	prostřední	nejmladší	jedináčci
rád/a	15	17	10	7
nerad/a	5	3	0	3
Celkem	20	20	10	10

Graf č. 5: Grafické rozložení odpovědí na otázku č. 7

Z tabulky č. 7 a především z grafu č. 5 je patrné, že všechny skupiny dotazovaných se ve společnosti pohybují rády a často. Skupina nejmladších dětí dokonce označila variantu A ve všech

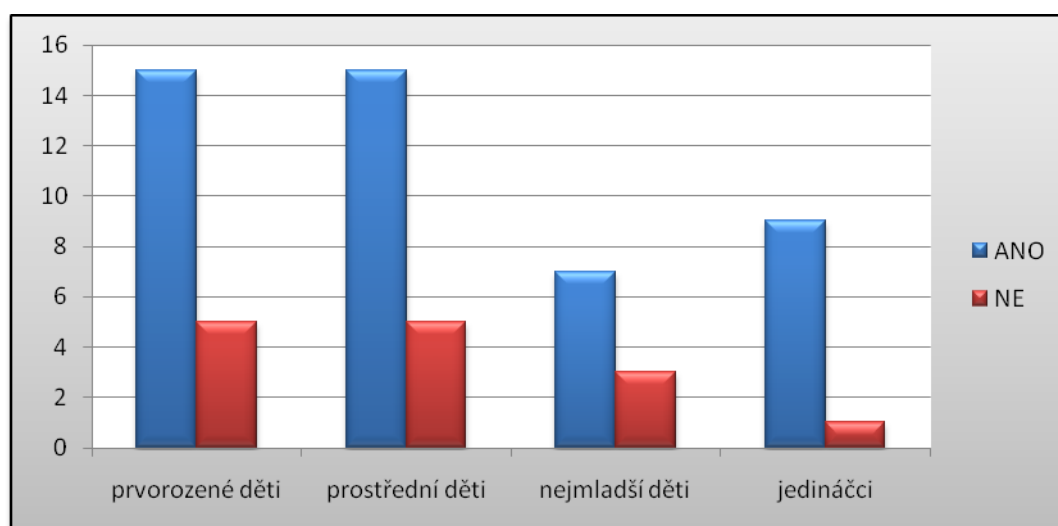
případech. Odpověď B označilo pouze několik respondentů, přesněji 5 prvorozených, 3 druhorozené a prostřední děti a 3 jedináčci.

Otázka č. 8 – Pokud se má doma udělat nějaká práce, obrátí se rodiče nejčastěji na mě: a) ANO
b) NE

Tabulka č. 8: Rozložení odpovědí na otázku č. 8

	prvorození	prostřední	nejmladší	jedináčci
ANO	15	15	7	9
NE	5	5	3	1
Celkem	20	20	10	10

Graf č. 6: Grafické rozložení odpovědí na otázku č. 8

Výsledky ukazují, že všechny skupiny sourozenců označily variantu A častěji než variantu B. U prvorozených dětí se tato odpověď dala předpokládat, protože odborné publikace uvádějí, že nejstarší děti mají nejvíce povinností. Ovšem shodné výsledky s prvorozenými má i skupina prostředních dětí. Skupina benjamínků také označila variantu A častěji, ačkoli literatura uvádí, že nejmladší děti doma zastávají nejméně práce a mají nejméně povinností. I skupina jedináčků označila odpověď A výrazně častěji než odpověď B, kterou označil pouze jediný respondent.

Otázka č. 9 – Na mé sourozenecké pozici se mi líbí?

Tabulka č. 9: Rozložení odpovědí na otázku č. 9

Nejčastější odpovědi PRVOROZENÝCH DĚTÍ
- rodiče mě berou jako tu rozumnější - jsem více samostatná a umím se lépe prosadit - jsem vzorem mladším sourozencům, kteří se za mnou chodí radit - mladší sourozenci mě musí poslouchat - rodiče se mnou mluví jako s dospělým a ne jako s dítětem
Nejčastější odpovědi PROSTŘEDNÍCH DĚTÍ
- můžu se učit od starších a předávat rady mladším sourozencům - náročnější práce musí dělat starší sourozenec - starší sestra je mi vzorem a kamarádkou - rodiče mi toho dovolí více, než starší sestra - mám starší sestru, od které si můžu půjčovat kosmetiku a oblečení
Nejčastější odpovědi NEJMLADŠÍCH DĚTÍ
- jako nejmladší člen rodiny mám nejméně povinností - rodiče a babičky mě více rozmazlovali - volnější přístup rodičů k výchově - starší bratři mě vždycky odvezou, kam potřebuji - když jsme doma něco rozbili, vždycky rodiče nadávali starším sourozencům
Nejčastější odpovědi JEDINÁČKŮ
- rodiče i prarodiče mě rozmazlují a koupí mi skoro všechno, co chci - rodiče mají jenom mě, a proto se mi hodně věnují

Z této tabulky je patrné, že každá skupina sourozenců shledává na své sourozenecké pozici něco dobrého. Odpovědi se v mnoha případech velmi shodovaly nebo byly velmi podobné, proto uvádím jen výčet nejčastějších a nejzajímavějších odpovědí.

Prvorozené děti nejčastěji uváděly, že rodiče s nimi jednají jako s těmi dospělejšími a rozumnějšími sourozenci. Skupina prostředních dětí uváděla nejčastěji větší volnost a možnost půjčování si věcí od svého staršího sourozence. Benjamínci shledávají za nejvíce výhodné samozřejmě benevolentnější výchovu a rozmazlování ze strany rodičů a příbuzenstva. Odpovědi jedináčků byly ve velké míře stejné. Tyto děti uváděly, že je všichni rozmazlují a rodiče jim koupí „na co si ukážou“.

Otázka č. 10 – Na mé sourozenecké pozici se mi nelíbí?

Tabulka č. 10: Rozložení odpovědí na otázku č. 10

Nejčastější odpovědi PRVOROZENÝCH DĚTÍ
- musím být ta více zodpovědná osoba - v mnoha věcech se musím podřizovat mladším sourozencům (např. večeřka) - očekává se ode mě dozor a hlídání mladších sourozenců, které musím brát sebou ven - já si musím doma všechno vydobýt a mladší sourozenci se pak jen vezou
Nejčastější odpovědi PROSTŘEDNÍCH DĚTÍ
- velká zodpovědnost za mladší sourozence - dříve se všechna pozornost točila kolem nejstaršího a nejmladšího sourozence a já byl uprostřed a mimo - starší sestra mi poroučí a já se ji musím podřizovat - dostávám menší kapesné než starší setra
Nejčastější odpovědi NEJMLADŠÍCH DĚTÍ
- rodiče i příbuzenstvo mě pořád bere za dítě - všichni mi říkají zdvořile, jako kdybych byl malý kluk - jsem více pod dozorem rodičů, protože starší sourozenci už s námi nebydlí - dostávám menší kapesné než sourozenci
Nejčastější odpovědi JEDINÁČKŮ
- rodiče ode mě mnoho očekávání - nemám si s kým popovídat, když jsou rodiče v práci, a těm stejně nemůžu říci všechno - když jsem byl malý, neměl jsem si s kým hrát - vyrůstala jsem hodně ve společnosti dospělých

Z této tabulky je zřejmé, že každá sourozenecká pozice má i své nevýhody a sourozenci je samozřejmě pociťují. Opět zde uvádím výčet nejčastějších odpovědí.

Prvorození uvádějí, že musí být nejvíce zodpovědní a starat se o své mladší sourozence. Tato odpověď byla bezesporu v této skupině nejčastější. Zodpovědnost za mladší sourozence se vyskytuje i na straně prostředních dětí, ale ne v tak velké míře. Tyto děti nejčastěji psaly, že si připadaly vždycky tak nějak mimo pozornost rodičů a prarodičů a tak lze potvrdit syndrom prostředního dítěte, který zmiňuji v kapitole 2.2. Nejmladší děti uváděly jako největší nevýhodu

své pozice, že se na ně okolí nepřestává dívat jako na malé dítě. Skupina jedináčků uváděla, že jim jako malým dětem chyběl kamarád na hraní a teď jim chybí kamarád na povídání. Tři jedináčci také zmínili, že rodiče od nich příliš mnoho očekávají a mají na ně velké požadavky.

Otázka č. 11 – Moje pořadí narození bych si sourozenci:

a) vyměnil/a

b) nevyměnil/a

V případě, že jste jedináček, zaškrtněte odpověď

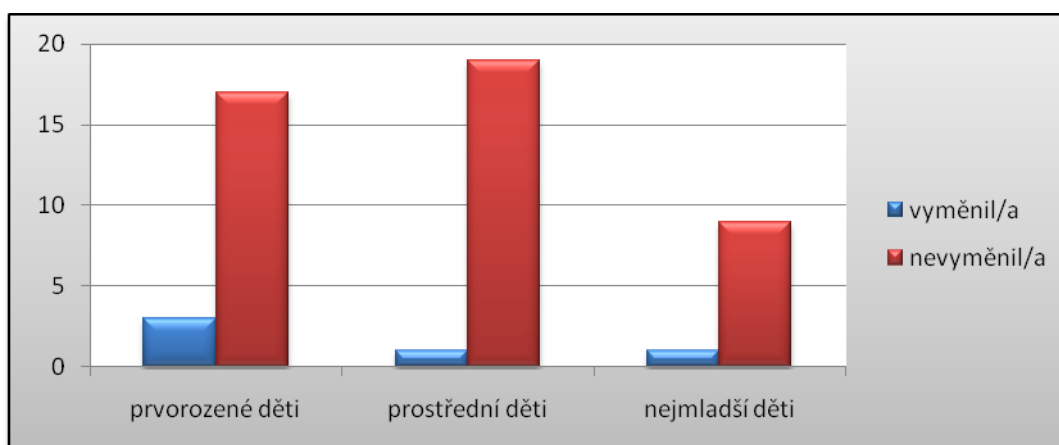
c) jsem jedináček, ale chtěl/a bych sourozence

d) jsem jedináček, ale sourozence bych nechtěl/a

Tabulka č. 11: Rozložení odpovědí na otázku č. 10

	prvorození	prostřední	nejmladší	jedináčci
vyměnil/a	3	1	1	-
nevyměnil/a	17	19	9	-
chci sourozence	-	-	-	7
nechci sourozence	-	-	-	3
Celkem	20	20	10	10

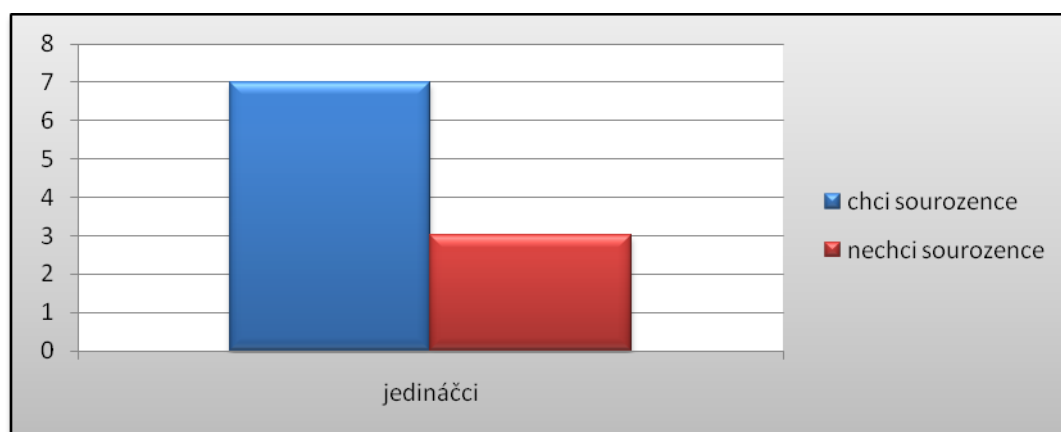
Graf č. 7: Grafické rozložení odpovědí na otázku č. 11

Rozložení odpovědí na otázku č. 11 není příliš překvapující. Většina dotazovaných by si pořadí narození se svými sourozenci nevyměnila. Tato odpověď se dala předpokládat, protože vychází z otázek č. 9 a

10. Každý z respondentů shledal na své pozici nějaké výhody i nevýhody, něco, co mu líbí a nelíbí. Výhody však ve většině případů zvítězily, a proto není překvapením, že 17 prvorozených, 19 prostředních a 9 nejmladších dětí by si pořadí narození se sourozenci nevyměnilo.

Graf č. 8: Grafické rozložení odpovědí na otázku č. 11

Sedm jedináčků uvedlo, že by si přálo sourozence. Zbylí tři jedináčci, kteří v otázce č. 8 uváděli, že se jim na jejich sourozenecké pozici líbí to, že jsou rozmazlováni a dostanou všechno, co chtějí, označili variantu D - nechci sourozence.

5.5 Závěry výzkumného šetření

Pomocí dotazníkového šetření jsem zjišťovala, do jaké míry ovlivňuje pořadí narození charakterové vlastnosti jedince a jak počet sourozenců ovlivňuje počet plánovaných dětí.

Výsledky dotazníkového šetření jsou uvedeny v následujícím textu:

- ✓ Prvorozené a druhorozené děti mají nejčastěji jednoho sourozence a děti benjamínci pocházejí nejčastěji ze tří dětí.
- ✓ Prvorození, prostřední i nejmladší děti si v budoucnu přejí nejčastěji dvě děti. 50% jedináčků si přeje jen jedno dítě.
- ✓ Všechny čtyři dotazované skupiny označily, že se v rodině, mezi přáteli a ve společnosti projevují spíše jako dominantní osobnosti.

- ✓ Prvorozené, prostřední děti i děti jedináčci se častěji hodnotily jako osobnosti, které rády plánují, organizují a řídí. Nejmladší děti častěji označily, že raději nic neplánují a nechávají vše náhodě.
- ✓ Všechny čtyři skupiny sourozenců napsaly, že pokud se má doma udělat nějaká práce, obrátí se rodiče nejčastěji na ně.
- ✓ Každý z dotazovaných respondentů našel na své sourozenecké pozici výhody i nevýhody, které byly ve velké míře podobné.
- ✓ Pořadí narození by si se sourozenci nevyměnilo 90% dotazovaných a nadpoloviční většina jedináčků by si přála mít sourozence.

Hypoteticky bylo stanoveno, že prvorozené děti a děti jedináčci se chovají více dominantně než děti, které se narodily jako další v pořadí. Tento předpoklad se otázkou č. 5 nepotvrdil, a proto byla H1 falzifikována. Z dotazníkového šetření vyplývá, že zastoupení dominantních osobností v ostatních sourozeneckých skupinách je také velmi výrazné.

Naopak H2 byla verifikována: Děti žijící se sourozenci chtějí v budoucnu početnější rodinu častěji než děti jedináčci. Výsledky šetření ukazují, že prvorození, prostřední i nejmladší děti si nejčastěji přejí mít dvě děti. Přání mít jedno dítě vyslovila pouze 4% respondentů, zatímco ve skupině jedináčků si jedno dítě přeje přesně 50% dotazovaných, a proto byla H2 potvrzena.

Cíl stanovený v úvodu empirické části jsem dle mého názoru naplnila, přestože závěry mého výzkumného šetření nelze vztahovat na celou českou populaci od 15-30 let, protože počet zkoumaných jedinců z každé skupiny byl příliš nízký a v některých případech mohou být výsledky zkreslené či do určité míry náhodné. Výsledky dotazníkového šetření ukazují, že pořadí narození je opravdu spjata s charakterovými vlastnostmi jedince, které se u každého sourozence více či méně projeví. Existence vztahu mezi počtem sourozenců a počtem plánovaných dětí byla také potvrzena.

Závěr

Téma sourozenecké a rodinné konstelace je blízké každému z nás, přestože si to ani nemusíme uvědomovat. Každý z nás má rodinu, sourozence či děti. Každý z nás prožívá rodinné či partnerské vztahy, a proto je dobré vědět, jak může pořadí narození ovlivnit charakterové vlastnosti partnera, manžela či našich dětí. Proto hlavním cílem mé bakalářské práce bylo zjištění, jak pořadí narození ovlivňuje charakterové vlastnosti jedinců a jak počet sourozenců ovlivňuje počet plánovaných dětí.

V teoretické části jsem zpracovávala problematiku sourozeneckých a rodinných konstelací a analyzovala dostupnou literaturu. V této části práce si čtenáři mohli udělat představu od jednotlivých sourozeneckých konstelací a s nimi spjatých charakterových vlastností. Také byla přiblížena metoda rodinných konstelací. Empirická část byla zaměřena na výzkumné šetření, které probíhalo formou dotazníků. Zvolený cíl, který jsem si v úvodu empirické části stanovila, jsem dle mého názoru naplnila, ale přesto nelze z výsledků vyvozovat nějaké obecně platné závěry. Stanovený výzkumný vzorek byl na to velmi malý.

Do přílohy mé bakalářské práce jsme vložila dotazníkové šetření, které bylo rozdáno všem respondentům.

Resumé

Bakalářskou práci „Sourozenecké a rodinné konstelace“ tvoří teoretická a empirická část. Teoretická část obsahuje čtyři kapitoly, které pojednávají o sourozenectví, o jednotlivých typech sourozeneckých konstelací. Dále charakterizují, jak konstelace ovlivňují manželství. Poslední teoretická kapitola se věnuje metodě rodinných konstelací. Empirická část zjišťovala, jak sourozenecké konstelace ovlivňují charakterové vlastnosti jedince a jestli má počet sourozenců vliv na počet plánovaných dětí.

Summary

Bachelor thesis “Sibling and family constellation“ consists of theoretical and empirical part. The theoretical part contains four chapters that deal with the sibling, the different types of sibling constellations. Further characterize how the constellation affect marriage. The last chapter is devoted to the theoretical method of family constellations. The empirical part of the record how the constellation of sibling influence individual trans and whether the number of siblings has an impact on the planned number of children.

Seznam použité literatury:

Monografie

- 1) ADLER, Alfred. *Porozumění životu: úvod do individuální psychologie*. 1. vydání. Praha: Aurora, 1999, 158 s. ISBN 8085974762
- 2) LEMAN, Kevin. *Sourozenecké konstelace*. 2. vydání. Praha: Portál, 2000, 223 s. ISBN: 8071784303
- 3) MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. 1. vydání. Praha: Avicenum. 1986. 336 s.
- 4) MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. rozš. a přeprac. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 161 s. ISBN: 8086429299
- 5) MOJŽÍŠ, L.; SOBOTA, J. *Základy rodinné výchovy*. Praha: Septima, 2002. 56 s. ISBN: 8072161504
- 6) MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. 311 s. ISBN: 808642958X
- 7) NEUMAN, J.; TOMEŠ, P.; SMOLÍK, J. *Hry do kapsy IX*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. ISBN: 8071789852
- 8) NOVÁK, Tomáš. *Sourozenecké vztahy*. 1. vydání. Praha: Grada, 2007, 123 s. ISBN: 9788024720753
- 9) PREKOPOVÁ, Jiřina. *Prvorozené dítě: o sourozenecké pozici*. 2. vydání. Praha: Portál, 2009, 160 s. ISBN: 9788073675165
- 10) PREKOPOVÁ, Jiřina. *Jak být dobrým rodičem*. 1. vydání. Praha: Grada, 2001, 84 s. ISBN: 8024790637

Internetové zdroje

- 11) Kolektiv autorů. *Maminka [online]*. [cit. 2011-03-02] Dostupné na World Wide Web: <<http://www.maminka.cz/clanek/tatinkove/sourozenecke-konstelace>>
- 12) Kolektiv autorů. *Pro ženy [online]*. [cit. 2011-03-02] Dostupné na World Wide Web: <<http://www.prozeny.cz/pruvodci/deti-a-rodina/sourozenecke-vztahy/7490-sourozenecke-vztahy-jak-funguji-v-dospelosti-9>>

- 13) Kolektiv autorů. *Mladá žena [online]*. [cit. 2011-03-02] Dostupné na World Wide Web: <<http://mladazena.maminka.cz/scripts/detail.php?id=380737>>
- 14) Kolektiv autorů. *Doktor online [online]*. [cit. 2011-03-04] Dostupné na World Wide Web: <<http://www.doktoronline.cz/clanek/64-Jedinacek-to-nema-lehke.html>>
- 15) Kolektiv autorů. *Rodina: o dětech i rodičích [online]*. [cit. 2011-03-04] Dostupné na World Wide Web: <<http://www.rodina.cz/clanek6729.htm>>
- 16) Kolektiv autorů. *Ona Dnes [online]*. [cit. 2011-03-04] Dostupné na World Wide Web: <http://ona.idnes.cz/vztahy-sex.aspx?c=A090202_111132_ona_vztahy_ves>
- 17) Kolektiv autorů. *Portál [online]*. [cit. 2011-03-26] Dostupné na World Wide Web: <<http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=4150>>
- 18) Kolektiv autorů. *Shift-centrum [online]*. [cit. 2011-03-26] Dostupné na World Wide Web: <<http://www.shift-centrum.com/systemicke-konstelace.html>>
- 19) Kolektiv autorů. *Rodinné konstelace a komunikační modely Virginie Satir [online]*. [cit. 2011-03-26] Dostupné na World Wide Web: <<http://www.rodinnekonstelace.eu/>>
- 20) Kolektiv autorů. *Pražské psychologické centrum [online]*. [cit. 2011-03-28] Dostupné na World Wide Web: <http://www.ppcentrum.cz/konstelace_pilire/>

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Dotazníkové šetření	51
---	----

Přílohy

Příloha č. 1: Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření na téma sourozenecké konstelace

MASARYKOVA UNIVERZITA

Pedagogická fakulta

Dobrý den,

právě držíte v ruce dotazník zkoumající sourozenecké konstelace. Tento výzkum je součástí mé bakalářské práce „Sourozenecké a rodinné konstelace“.

Zodpovězte postupně všechny otázky a vždy zaškrtněte odpověď, která je vám nejbližší. Nemusíte mít obavy, dotazník je anonymní a neexistují špatné ani dobré odpovědi.

V dotazníku se vyskytují otázky uzavřené, u kterých zaškrtněte pouze jednu z nabízených odpovědí a otázky otevřené, kde odpověď záleží přímo na Vás.

Vyplnění dotazníku by Vám nemělo zabrat více než 20 minut času.

1. Uveďte, prosím, Váš věk.

Tuto informaci potřebuji k určení přesné věkové hranice mé cílové skupiny.

.....

2. Jako kolikáté dítě v pořadí jste se narodil/a?

- a) jako prvorozené dítě
- b) jako druhé či prostřední dítě
- c) jako nejmladší člen rodiny
- d) jsem jedináček

3. Uveďte, prosím, kolik máte sourozenců?

Sourozenci zde myslím všechny Vaše vlastní i nevlastní sourozence, se kterými žijete či jste žil/a ve společné domácnosti.

.....

4. V budoucnu bych si přál/a mít?
- a) jedno dítě
 - b) dvě děti
 - c) tři a více dětí
 - d) žádné dítě
5. V rodině, mezi přáteli a v širší společnosti se projevuji spíše:
- a) dominantně (tendence člověka prosazovat vlastní vůli, nadřazenost a převahu)
 - b) submisivně (tendence člověka podřizovat se cizí vůli, ustupovat)
6. Všechno rád/a:
- a) plánuji, organizuji, řídím a kontroluji
 - b) nechávám náhodě, nic neplánuji, starosti přenechávám druhým, nestresuji se
7. Ve společnosti se pohybuji:
- a) rád/a a často
 - b) nerad/a, jsem samotář
8. Pokud se má doma udělat nějaká práce, obrátí se rodiče nejčastěji na mě:
- a) ANO
 - b) NE
9. Na mé sourozenecké pozici se mi LÍBÍ?
-
-
10. Na mé sourozenecké pozici se mi NELÍBÍ?
-
-
11. Moje pořadí narození bych si se sourozenci:
- Jste-li jedináček, zaškrtněte odpověď C nebo D.
- a) vyměnil/a
 - b) nevyměnil/a
 - c) jsem jedináček, ale chtěl/a bych sourozence
 - d) jsem jedináček, ale sourozence bych nechtěl/a

Děkuji Vám za spolupráci.